

ספרות עברית ובללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים ושלושה רבעים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
- פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
  - פרק שני – סיפור קצר
  - פרק שלישי – דרמה
  - פרק רביעי – רומאן ונובלה
  - פרק חמישי – שיר שלא נלמד
- משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים ולענות על השאלות, לפי ההוראות בכל פרק (כל פרק – 30 נקודות).
הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 30 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 10 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם, לפי ההוראות בכל פרק.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
- ד. הוראות מיוחדות:
- (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
  - (2) חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
  - (3) אין להדגים בתשובות שונות באמצעות אותה יצירה.
  - (4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כשיוטת (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

מהפרקים הראשון, השני והשלישי עליך לענות על השאלות בשני פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 30 נקודות).

פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה (שאלות 1-17), ענה על שתי שאלות, כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 15 נקודות).
שים לב: אכן לענות על שתי שאלות משירת ימי הביניים.

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

מת אב ומת אליל ומת חמם / גם נאסף תשרי ומת עצמם,

**באז ימי הקר, והתירוש / אדם יקולו בקלי דמם.
לבן, ידדי, סב אלי רעים, / כל איש ואיש יעש אשר ומם!
אמר: חנה עבים בהגשימם / ושמע שמי מרום בהרעימם
וראה כפור ולשון מדורה – זה / זרד זה יצל ויתרומם.
קומה, שתה בכוס ושוב ושתה / בכד, ובליל וגם יומם!**

על פי שיר זה, מהי הסיבה למסיבת היין, ובאלו אמצעים רטוריים הדובר משתמש כדי לשכנע את ידידו להצטרף למסיבה זו? הסבר והדגם את דבריך.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

התקבצו, כי הנמן תמים / שמואל הנגיד

**התקבצו, כי הנמן תמים / צתה פקו לילות פקו ימים,
וראו פני ארץ אשר לבשה / סותי בנות מלך מרקמים,
ושתו דמי ענב עלי זרד / געיו כשני או כמו דמים,
וראו פני עליו אשר צמחו / יחדו מחברים ומתאימים –
כפני יפת תאר מבשמים / דבקו אלי פנים מאדמים.**

הדובר בשיר מבטא התפעלות מיפי הטבע, ומזמין את נמעניו להשתתף בהנאות ההוושים. הסבר כיצד מרכיבים אלה באים לידי ביטוי בשיר. בתשובתך התייחס גם לאמצעים הרטוריים וללשון הציורית שבו.

/המשך בעמוד 3/

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בְּתִמְרֵי אֶת בְּקוֹמְתֶךָ / שלמה אבן גבירול

בְּתִמְרֵי אֶת בְּקוֹמְתֶךָ / וְכִשְׁמֵשׁ בְּיַפְיֶתְךָ,
 הַשְׁבֵּתִיךָ בַּעֲלַת אֶדְקָא / אֲבִינִיל בְּצִדְקָתְךָ -
 מִצְאֲתֶיךָ כִּי תִרְמְנִי / כְּאִיזְבֵּל בְּרִשְׁעֶתְךָ,
 פְּלִילַת הַיּוֹד, יִפֶּת מְרָאָת / אֲנִי חוֹלֵת בְּאֶתְבְּתֶךָ,
 וְהַעֲלֵי מִשְׁאוֹל וּפְשִׁי / וְאַל אָמוֹת לְעִצְמֶתְךָ!

תאר את דמות האישה המצטיירת בשיר, והסבר כיצד הדמויות המקראיות תורמות לעיצובה.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לְבַדִּי / חיים נחמן ביאליק

כָּלֵם נִשְׂא הַרִיז, כָּלֵם סִתְף הָאוֹר,
 שִׁירָה תְּדַשֶּׁה אֶת-בְּקַר טִיְהָם הַרְנִינָה;
 נָאֵי, נוֹתֵל בְּךָ, נִשְׁמַכְתִּי מִלֵּב
 תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה.

בְּדָד, בְּדָד וְשֹׁאֲרֵי, וְהַשְּׂכִינָה אֵיךְ-הִיא
 כְּנֶף יְמִינָה הַשְּׂבִינָה עַל-רֵאשֵׁי הַרְנִינָה:
 יָדַע לִבִּי אֶת-לִבָּת: קָרָד קָרָדָה עָלַי,
 עַל-גִּנָּה, עַל-יְחִידָה.

כָּבֵד וְתִגְרָשָׁה מִכָּל-הַזְּמוּיֹת, וְקַעֲדוֹ
 שָׁנַת סִתְרֵי שׁוּמְמָה וְקִטְנָה גִּשְׁאָרָה -
 בִּית־הַמְדַרְשׁ - וְתַמְכֵם בַּעֲלֵי, נָאֵהוּ
 יִשְׂמָה יַחַד בְּצִרְתָּה.

הסבר את מורכבות הפרדה מבית המדרש, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר, בתשובתך התייחס גם לרקע ההיסטורי הנרמז בשיר.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אם יש את נפשך לדעת / חיים נחמן ביאליק

1 בית
 אם יש את נפשך לדעת את המען
 ממנו שאבו אחיך המומתים
 בימי הרעה יו גזת, העצמות נפש,
 צאת שמחים לקראת אנת, לפשט את הפנאר
 אל כל המאכלת ארוטה, אל כל קרדם גטו
 לצלות על המוקד, לקפץ אל המדורה,
 וב"אחד" למות מות קדושים -

2 בית
 אם יש את נפשך לדעת את המען
 ממנו שאבו אחיך המדכאים
 בין מצרי שאול ומצוקות שחת, בין עקרבים
 תנחומות אל, בשחוק, עצמה, ארף רוח
 וכה ברזל לשאת יד כל עמל, שכם
 הנטוי לסבל חיי סחי ומאס, לסבל
 כלי קין, כלי גבול, כלי אחרית -

3 בית
 אם תאבה לראות את התיק אליו נשפכו
 כל דמעות צמף, לבו, נפשו ומרדתו -
 מקום פנים נחכו, פרצו שאותו,
 שאגות המרדנות בטן שאול תחתיות,
 אנחות שפחדן סמר גם השטן,
 נהי מסופץ צור, אף לא קשי לב האויב
 העו מבור, הקשה מן השטן -

4 בית
 אם יש את נפשך לדעת את המעו
 אל ראשו מלשו אבותיך משאת נפשם,
 תורתם, קנשי קדושים - וצילום;
 אם תאבה דעת את המחבא בו נשמרה -
 ובעצם סהרה - רוח צמף הפבירה,
 שגם בשבעה חיי הרפה, רק וקלמה
 שיכתה לא הובישה חמדת נעוריה -

5 בית
 אם תאבה דעת את האם הרחמניה,
 האם הזקנה, האהבת, הנאמנה,
 שברחמים רבים אספה דמעות בנה האבד,
 ובהמלה גדולה בונה כל אשוריו,
 ומדי שובו וכלם, עוף רגע
 אל תחת כל קורתה תמת את דמעותו,
 תכסהו בצל כנפיה, תלשגהו על ברפיה -

בית 6

הוי, אה נענה! אם לא-תדיי לך כל-אלה -
 אל-בית המדרש שור, הלשן והחשן,
 בלילי שבת הארבים, השוממים,
 בימי הממוח המצרים, חלחטים,
 כתם היום, פשחור או הנשף לילה,
 נאם-עוד הותר אל לפליטה שריר מצער -
 או אוילי גם-פיוס תראינה בו עיניך.
 בשפעת צללי קירותי, בערפל,
 באחת ניוחתי או על-יד-מגורי
 שבלים בזרות, בצל ממה-שאבד,
 וזוידים קדרים, פנים צמקים ומעצרים,
 והודים בני הגלות, משכי כבד עליה,
 המבשים את-צמלם בדרך של-גמרא בלה,
 משפחים רשם במדרש שיהות מצי קדם
 ומשיתים את-דאגתם במזמורי תהלים -
 (אכה! מה נקלה וצלובה זה המראה
 בעיני יר לא-בין!) או בדרך לבך,
 כי רגלך על-מפתן בית סנינו מדרך,
 ועינה תראה אוצר נשמתנו.

בית 7

ואם לא-לקח אל ממה כל-רות קדשו
 ויותר עוד מתנחמותיו בלבבך,
 ושבים תחולת אמת לימים טובים מאלה
 בית עוד לפעמים מקלשי מחשבו -
 או דע לך ושמע, מה, אחי הנענה!
 כי רק ויק מצל הוא, רק ביוצן פליטה קטן,
 אשר בנט התמלט מן-האש הגדולה
 האירו אבותיך על-מנבחים תמיד,
 ומי יודע אם לא-נתלי המעותיקם
 הקבירונו וביאנו עד-הלם
 ובתפלתם מאת אדני שאלנו;
 ובמותם ציו לנו את-הסיים -
 הסיים עד-העולם!

"... (אכה! מה נקלה וצלובה זה המראה בעיני יר לא בין!) " (בית שישי)

הסבר כיצד דברים אלה מבטאים את הפער בין הרושם החיצוני של עולם בית המדרש
 ובין משמעותו עבור העם היהודי. הדגם את דבריך.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

רק על עצמי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי.
 צד עולמי עולם נמלה,
 גם משאי עצמתי כמוה
 וב וקבד מקחסי תדלתי.

גם את דרכי — קורקיה אל צמרת —
 דרך מכאוב ודרך עמל,
 יד צנקים ודונה זכוסחת,
 יד מקבדות שמה לאל.

כל ארחותי הליו והדמי
 פחד סמיר מיד צנקים.
 למה קראתם לי חופי הפלא ?
 למה קובעתם, אורות ותוקים ?

הסבר כיצד תופסת הדוברת את עצמה בשיר זה, ותראה כיצד תפיסה זו מומחשת באמצעות ציורי לשון המבוססים על הבדלי גודל, גובה, מרחב ומרחק. הדגם את דבריך.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פגישה חצי פגישה / רחל

פגישה חצי פגישה מבט אחד מהיר,
 קטעי ניבים סחומים — זה וי...
 ושוב תציף הפלל, ושוב הפלל תסעיר
 משבר האשר והדני.

אף סבך שכחה — בנית לי מגן —
 תנה הנה פלא הנה.
 ועל ברכי אברע על שפת אגם סואן
 לשתות ממנו לדניה ?

ציורי הלשון בשיר קשורים למים.

ציין אותם, והסבר כיצד הם מבטאים את התהליך הרגשי המתואר בשיר. הדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 7/

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

זָמַר מְנַגֵּד / רחל

הַתְּשֻׁמֶה קוֹלִי רְחוּקִי שְׁלִי
 הַתְּשֻׁמֶה קוֹלִי בְּאֶשֶׁר הִנֵּךְ —
 קוֹל קוֹדֵא בְּעוֹלָה קוֹל בּוֹרֵחַ בְּדָמִי
 וְיַעֲלֵל לְזִמּוֹן מְצוּחַ בְּרֵבָה ?

תִּבְלֵ זֶה רֵבָה וְדַרְכֵיכִים שָׁה רַב־
 וּפְגִשׁוֹת לְדָקָה וּפְרִדּוֹת לְעֵד.
 מִבְּקִשׁ אָדָם, אֵךְ כּוֹשְׁלוֹת וּבְגָלוֹת
 לֹא יוֹכֵל לְמַצּוֹת אֶת אֲשֶׁר אָבֵה.

אֲתֵרוֹן זָמִי בְּבִיר קָרֹב אֹלֵי,
 בְּבִיר קָרֹב הַיּוֹם שֶׁל דְּמָעוֹת פְּרִידָה.
 אֲחַפֵּה לָךְ עֵד יִקְבֹּוּ הַיָּמִי
 בְּתַפּוֹת רַחֵל לְדוֹדָהּ.

הסבר את הבית השני בשיר. במה הוא שונה משני הבתים האחרים בשיר, וכיצד הוא בכל זאת מתקשר אליהם? הדגם את דבריך.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מְנַגֵּד / רחל

קְשׁוֹב הַלֵּב. הַאֵזֶן קְשֵׁבָת:
 הַבָּא וְהַיְבוֹא ?
 בָּקָל אֶפְסִיה
 יֵשׁ עֵצֶב בָּבוֹ.

זֶה מוֹל זֶה — הַחֹקִים הַשְּׂנִימִים
 שֶׁל גַּמֵּל אֲחֵר.
 עוֹר הַמְּנִרָה:
 רְחוּקִים לְעֵד.

פֶּלֶשׁ פְּפִים. רֵאָה מְנַגֵּד.
 שְׂמָה — אֵין בָּא.
 אִישׁ וְנָבוֹ לוֹ
 עַל אֶרֶץ בְּרָחָה.

הסבר את הצירוף "עֵצֶב בָּבוֹ", וכתוב מה הוא תורם להבנת משמעות השיר.

נמק וחדגם את דבריך.

שירי זלדה

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפור אַחוּזת קָסם / זלדה

בְּאֶשֶׁר הַגּוֹף הָרַךְ
קָטַן לְנַפְל
וְהוּא מְגַלָּה תְרַדְתּוֹ מִפְּנֵי הַמֶּזֶן
לְנִשְׁמָה,
מְעִימִים עֵץ הַשְּׂגֵרָה הַנְּמוּרָה
שְׂאֵבֶק אֶבְלֹ
עָלִים יִרְקִים פְּתֹאֵם.
כִּי מְרִים הָאֵזוֹ גְּפָרִים
הַדּוֹר נָאָה
וּבְצַמְרָתוֹ צְפוֹר
אַחוּזת קָסֵם.

הסבר את התהליך הנפשי המתואר בשיר. כיצד תמונת "עץ השגרה" ממחישה תהליך זה?
הדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 9/

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

בְּאֶשֶׁר הָיִיתָ בַּחַיָּה / זֶלְזָה

בְּאֶשֶׁר הָיִיתָ בַּחַיָּה
וּמִבְּטֶן הַחַיִּים מִגֵּן עָלִי
וּמִחֲשׁוֹבוֹתֵינוּ בּוֹגְעוֹת
בְּתוֹעַ
בְּנֶה אֶל בְּנֶה.

בְּאֶשֶׁר הָיִיתָ עֲמִדִי
בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחֹלְפִים
הָיוּ הַקִּירוֹת בְּגִיבֵית קְשִׁישִׁים
לְסַפְרוֹ מַעֲשִׂיֹת עֲתִיקוֹת
בְּעֵרֵב
בְּאֶשֶׁר שְׁתִּינוּ תָהּ.

עֲקְשׂוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מִתְּסָה
הֵם הִסְמְרוּ בְּשִׁתְּקָתָם
וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנַפְלִי
עֲקְשׂוּ הַקִּירוֹת סִיד וּמִלֵּט
יְסוֹד זָר
חֲמַר לֹא עוֹנֶה בְּמִנֹּת.

הסבר כיצד מבנה השיר ומוטיב הקירות מבטאים את התחושות של הדוברת לאורך השיר.
הדגם את דבריך על פי השיר כולו.

/המשך בעמוד 10/

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כָּל שְׁוֹשְׁנָה / זלדה

כָּל שְׁוֹשְׁנָה היא אי
שֶׁל הַשְּׁלוֹם הַמְּבֻטָּח,
הַשְּׁלוֹם הַנִּצְחִי.

בְּכָל שְׁוֹשְׁנָה מִתְגוֹרְרֶת
צְפוּר סְפִירִית
שְׁשֵׁמָה "נְכֶתְתוּ".

וְנִדְמָה
פֶּה קָרוֹב
אוֹר הַשְּׁוֹשְׁנָה,
פֶּה קָרוֹב
גִּיהוּקָה,
פֶּה קָרוֹב
שֶׁקֶט הַעֲלִיּוֹם,
פֶּה קָרוֹב
אוֹתוֹ אִי -
קַח סִיָּה
וְחָצָה אֶת יָם הָאֵשׁ.

חסבר והדגם כיצד מבטא השיר את המתח בין השאיפה למטרה נעלה ובין האפשרות להגשימה.

/המשך בעמוד 11/

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שני יסודות / זלדה

הלקבה אומרת לברוש
 באשר אני רואה
 במה אתה שאנן
 במה עוטה גאון
 משהו בתוכי משתולל
 איך אפשר לעבר את הסתים
 הנוראים האלה
 בלי שמץ של טרוף
 בלי שמץ של רוחניות
 בלי שמץ של דמיון
 בלי שמץ של תריות
 בגאונה צתיקה וקודרת.
 לו יכלתי הייתי שורפת
 את הממסד
 לשמו תקופות השנה
 ואת המלות הארוכה שלך
 באדמה, באויר, בשמש, במקור ובטל.
 הברוש שותק,
 הוא יודע שיש בו טרוף
 שיש בו תרות
 שיש בו דמיון
 שיש בו רוחניות
 אף השלקבת לא תבין
 השלקבת לא תאמין.

הסבר מה מייצגים "שני היסודות" בשיר.

האם תיתכן הבנה בין "שני היסודות"? נמק את דבריך. בתשובתך התייחס גם להזרות בשיר.

שירי חיים גורי

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

רְשָׁה / חיים גורי

הציל פא אַתְרוֹן.
ולא ידע אַבְרָהָם פי הוא
משיב על שאלת הילד,
ראשית-אוננו בַּעַת יוֹמו עֵרֵב.

נשא ראשו השָׁב.
בְּרֵאוֹתוֹ פִּי לֹא הֵלֵם חֲלוֹם
והפִּלְאָף נָצַב –
נִשְׁרָה הַמַּאֲכָלֶת מִיָּדוֹ.

הילד שהתר מאַסְתְּרִיו
רָאָה אֶת גֵּב אֲבִיו.

לְצַחֵק, פִּמְסָפֵר, לֹא הִעֲלָה קֶרְבָּן.
הוא חי זְמַיִם רַבִּים,
רָאָה בְּטוֹב, עַד אֹר עֵינָיו פָּקָה.

אַבְל אֶת הַשְּׁעִיהַ הַהִיא הוֹרִישׁ לְצֶאֱצָאִיו.
הם נוֹלְדִים
יִמְאָכְלֶת בְּלִבָּם.

הסבר כיצד מפרש הדובר בשיר את סיפור העקדה המקראי. הדגם את דבריך מהשיר.
בתשובתך שים לב הן לתיאור הדמויות וליחסים ביניהן והן למשמעות ההיסטורית
המיוחדת בשיר לסיפור העקדה.

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אודיסיס / חיים גורי

ובשובו אל עיר מולדתו מצא ים
 ודגים שונים ונעשב צף על הגלים האטמים
 ושמש נחלשת בשולי שמים.

טעות לעולם חוזרת, אמר אודיסיס בלבו העצף
 ותור עד פרישת הדרכים הסמוכה לעיר השקנה,
 למצא את הדרך אל עיר מולדתו שלא הייתה מים.

הלך עיף בחולם ומתגעגע מאד
 בין אנשים שדברו נויית אחרת.
 המלים שנטל עמו בצידה לדרך המסעות, גועו בינתים.

רנע חשב כי נרדם לימים רבים
 וחסר אל אנשים שלא תמהו בראותם אותו
 ולא קרעו עינים.

הוא שאל אותם בהגיעות והם נסו להבין אותו
 מתוך המרחקים.
 הארצמן הסגיל והלך בשולי אותם שמים.

קמו המבגרים ונטלו את הילדים שעמדו סביבו במעגל
 ומשכו אותם.
 נאור אחר אור הצהיב בבית אחר בית.

בא טל נרד על ראשו.
 באה רוח ננשקה לשפתיו.
 באו מים ושטפו רגליו כאקריקליה הזמנה
 ולא ראו את הצלקת.
 והמשיכו במוךר בדרך המים.

תאר, על פי שיר זה, את מצבו של אודיסיס בשובר אל עיר מולדתו.
 בתשובתך התייחס גם לאזכורים מחסיפור על אודיסיס (מאת הומרוס).
 הדגם את דבריך.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מַעֲשֵׂה בַיּוֹנָה / חיים גורי

מַעֲשֵׂה בַיּוֹנָה
שְׁרָדָה עַל גַּתְּפֵי מְדוּמִים.
קָלָה מְאֹד,
מִגִּגּוֹת עֵיר הַחֶסֶד וְהַרְחָמִים.

רְמַמְנוּ יְהוָה
שְׁעֵה תְּמִימָה וּבִינֵינוּ קְרִיאת.
רְצִיתִי לֹאמַר לָהּ:
תְּמִימָה, יוֹנָה תְּמִימָה,
מַצֵּאת לָךְ מְקוֹם לְנוֹת.

מַעֲשֵׂה בַיּוֹנָה
שְׁצַנְנָה עַל גַּתְּפֵי
לְבָבוֹ, חֲמָה.

עַד נִגְעוּ בָּהּ שְׂפָתַי
וְהִזְתָּה נוֹצָתָה אֲדָמָה.

הבית האחרון של השיר מפתיע ומוזעזע.

הסבר קביעה זו, וכתוב. כוצד הבתים הקודמים בונים את ההפתעה והזעזוע.

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרייך.

שיר 21 מתוך מחזור השירים: יְרֵיד הַמַּיְקָרֹת / חיים גורי

בְּקֶשׁוֹ רַחֲמִים עָלֶיךָ שְׂפָף עוֹלָה לָהּ,	עוֹרְכֵי הַשְּׂתִיקוֹת,
שְׂפָף, בְּנִרְאָה, לְעֵלָה לָהּ.	אֶפְלָה מִחֶרְסֶת מַעַל גְּבוּחֶיהָ.
שׁוֹב מִשָּׂהוּ הַנַּנְ"כִי.	עוֹד נִבְיָא שְׂפָה רַע לוֹ, גַּם בְּשִׁבְתָּ.
שׁוֹב לֹא מִחֻלָּה הִיא.	בְּלָבִים אֶפְרַיִם. נְבִיאֵי הָאוֹיְבִים פְּלִלָה,
לְלֶדָה טוֹבָה,	בְּדֶרֶךְ סוֹרְגוֹת הָאֶבֶן, בְּדֶרֶךְ פְּרֻדְסֵי הַלְוִיָּהּ.
שׁוֹמֵצֵת פַּעַם וְעוֹד פַּעַם בְּקוֹל יִחְזַקְמָאֵל,	קָרֵב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לְלֵלָה.
חֲזָה בְּדַמְיָהּ.	קוֹלוֹת בְּאֶבֶק, פִּיחַ נֶחֶר בְּסֵלֶם הַשָּׁמַיִם.
וְעוֹד זֶה מְדַבֵּר זֶה בָּא,	זָפָה לְדַמְעוֹת.
קוֹרָא בְּאֶזְנוֹי יְרוּשָׁלַיִם.	זָפָה לְיַבּוּשׁ כְּבִיסָה, מְגִדֵּל שְׂמֶשׁ.
מִפְתַּחַת פֶּן יִבְלַע לָהּ —	מִי יִגַּן עַל שְׁלָה מִפְּנֵיהָ?
עֲצֵלְתִּים חֲמוֹת, מִפְּרֻשֵׁי רוּחַ עָרֵב,	אָחִי הַצֵּעִיר יְהוּדָה, הֲאֵם אִתָּה יוֹדֵעַ?
כְּמוֹ בְּרוֹדוֹס, נֵיחַת.	
שְׁמוּעָה רְדוּמָה.	
שׁוֹב קוֹלוֹת בְּאֶבֶיב הַכֶּבֶד —	וְלֹא יָד אֲדֹנָי עַל כְּתָפַי.
אָחִי הַצֵּעִיר יְהוּדָה, הֲאֵם אִתָּה יוֹדֵעַ?	אֲדַמָּה וְזִיחִים מְכַסִּיפִים.
הֲאֵם אִתָּה שׁוֹמֵעַ?	
עוֹדְעוּדִית. דוּמָה לְעֲצָמָה.	

תאר את דמותה של ירושלים, כפי שהיא מוצגת בשיר.

בתשובתך דון בשני אזכורים התורמים לבניית דמותה של ירושלים בשיר.

פרק שני - סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 18-20 (לכל שאלה – 15 נקודות).

סיפור קצר

שים לב: בשאלות 18-19 אין לענות על פי הסיפור "דבר קטן וטוב".

18. יש סיפורים קצרים שבהם הגיבור עומד למבחן, ודמותו מצטיירת באור חדש או מיוחד (יתגלו סתירות באופיו, הוא יפגין כוח או חולשה, הוא יתגלה במלוא אפסותו או במלוא גדולתו, וכדומה).
תאר מצב של עמידה למבחן בסיפור קצר שלמדת, והסבר כיצד מצב זה מאיר את דמותו של הגיבור. הדגם את דבריך.

19. חקר או משגה מניעים את עלילותיהם של סיפורים קצרים רבים.
תאר את החסר או את המשגה בסיפור קצר שלמדת, והסבר כיצד הם מניעים את עלילת הסיפור.
האם החסר או המשגה באים לידי תיקון במהלך הסיפור או בסיומו? נמק והדגם את דבריך.

"דבר קטן וטוב" / ריימונד קארב

20. שם הסיפור "דבר קטן וטוב" מעורר בקורא ציפיות לסוף אופטימי, אולם במרכז עלילת הסיפור מתרחש אסון נורא.
הסבר והדגם כיצד משולבים בסיפור שני היבטים אלה.

בדיקת שליש - דרימה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 21-23 (30 נקודות).

21. טרגדיות של סופוקלס

הגיבורים בטרגדיה הקלסית אינם מתוארים ב"שחור-לבן", כלומר הם אינם רק טובים או רק רעים. לעתים הם עשויים לעורר אצל הצופה או הקורא רגשות מעורבים כלפיהם (למשל הערכה ואהדה אך גם דחייה).

בחר בשתי דמויות מרכזיות בטרגדיה של סופוקלס שלמדת ודון בקביעה זו בנוגע לכל אחת מהן.

22. טרגדיות של שקספיר

תאר את השינויים העיקריים שחלו בדמותו של הגיבור הטרגי במהלך מחזה של שקספיר שלמדת.

הסבר כיצד שני גורמים (כמו: גורם על-טבעי, גורם היסטורי, אירוע בעלילה, התנהגות אנושית) הביאו לשינויים אלה.

23. מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20

באיזו מידה יש לדמות המרכזית במחזה המודרני שלמדת חופש בחירה: האם היא חופשייה לחיות את חייה כרצונה או היא מושפעת מגורמים חיצוניים (כמו: חברה, משפחה, נסיבות היסטוריות)? הסבר והדגם את דבריך.

פירק רביעי - רומאן ונבלה

פירק זה הוא חובת - ענה רק על אחת מהשאלות 24-29 (30 נקודות).

סיפור פשוט / שיי עגנון - שאלות 24-25

24. לפניך קטע מסיפור פשוט.

קרא אותו, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.

אחר ימים חזר הירשל למקום שחזר. נצטמצם העולם ולא נשתייר לפני הירשל אלא רחוב זה שבלומה יושבת בו...
הירשל מהלך וחוזר לאחוריו, מהלך וחוזר לאחוריו, מאריך רוחו ומקצר פסיעותיו. נצטמצם פסיעותיו ומאריך רוחו. אי אפשר שבלומה תבלום עצמה עולמית. סוף סוף נתידה היא שחצא.
אלקים בשמים עשה שבלומה יצתה, אבל בלומה לא עשתה שהירשל ישמח ביציאתה. באותה שעה הקיף הירשל את הבית כדרכו ושמע שנפתח שער. וזת באה ופתחה את השער, זה השער של הגן, שהירשל היה מקיפו, ואחרי הרוח קול רגליה של בלומה שירדה לסגור את השער. ראתה בלומה אדם אחד עומד שם, שאלה בלומה לאותו אדם מי כאן, השיב הירשל אני כאן, נרתעה לאחוריה וחזרה.

דמומים דמומים ירדו הגשמים. פרוזמא. נתונה על כל העולם ואי אתה רואה אפילו את עצמך. אבל איקוניא של בלומה מפציעה ועולה לפניך כביום שהחליקה את ראשך כשנכנסת לחדרה והיא ברחה וחזרה ובאה. הניח הירשל ראשו על כפות המנעול והתחיל בוכה.

מדוכך ומלוחלח עמד הירשל לפני בית דירתה של בלומה. הבית בהזיק לאור הלבנה והחדר הצפוני האיר, זה האור שהירשל טעה לחשוב שהוא של בלומה. אבל האור אינו מאיר כל הלילה. עד שהביט בו כבה. נזכר הירשל הנר שכבה בחופתו ונזכר באותה כת שכשאישי ואשה מבקשים להתגרש הם מדליקים שני נרות נר לאיש ונר לאשה, מי שגרו ככה תחילה פורש והולך לו. בשעה שכבה הנר תחת חופתו לא היה הירשל עצב כבשעה שנזכר המעשה.

אפשר לראות בקטע שלעיל צומת מרכזי בחיי הנפש של הירשל.

א. ציין באיזה שלב בעלילת הרומאן מתרחש המסופר בקטע זה.

הסבר מדוע אפשר לראות בקטע זה צומת מרכזי בסיפור חייו של הירשל.

(16 נקודות)

ב. אילו זיכרונות מן העבר משולבים בקטע, ומהי משמעותם עבור הירשל?

הדגם את דבריך. (14 נקודות)

25. בלומה ומינה הן דמויות מנוגדות (מבחינת אופיין, מבחינת מעמדן, מבחינת זיקתן להירשל, ועוד). עם זאת, יש ביניהן דבר משותף: שתיהן מוצגות ברומאן כקרבתן של החברה ושל נסיבות חייהן.

חווה את דעתך על שני החלקים של קביעה זו. הסבר ובסס את דברך על דוגמאות מהרומאן.

רומאן מתורגם, נובלה מתורגמת

שים לב: על שאלות 26-27 תוכל לענות על פי רומאן מתורגם או נובלה מתורגמת* שלמדת. (אין לענות בשאלות אלה על פי רומאן עברי או נובלה עברית.)

* אם בחרת להתבסס על נובלה מתורגמת, תוכל לבהור אך ורק מבין הנובלות האלה: העיירה שבה נעצר הזמן, לב של כלב, בטבעת החנק (פיתול כפול), הזקן והים, טוניו קריגר, מוות בוונציה, הנשיקה למצורע, היונה, הורתו, ברטלבי, גימילה.

26. יצירות רבות מתארות הן את מה שמקשר בין בני האדם והן את מה שמפריד ביניהם. תאר והסבר יחסים כאלה בין דמויות ברומאן המתורגם או בנובלה המתורגמת שלמדת. בתשובתך התייחס לגורמים המקשרים והמפרידים בין הדמויות.

27. בחר בשני קטעים חשובים בעיניך מהרומאן המתורגם או מהנובלה המתורגמת שלמדת (סצנה, דיאלוג, תיאור אירוע, וכדומה).

תאר את שני הקטעים, והסבר מדוע הם חשובים בעיניך. בתשובתך התייחס לתרומה של קטעים אלה לעלילה, להתפתחות הדמויות, ועוד.

ספר הזקדוק הפנימי, התגובות יחידים, עיר קסומה, מר מאני, שירה, מקדמות, חיי גישואין,

זיכרון זכרים

28. רומאנים רבים מתארים הן את מה שמקשר בין בני האדם והן את מה שמפריד ביניהם. תאר והסבר יחסים כאלה בין דמויות ברומאן שלמדת. בתשובתך התייחס לגורמים המקשרים והמפרידים בין הדמויות.

29. בחר בשני קטעים חשובים בעיניך מהרומאן שלמדת (סצנה, דיאלוג, תיאור אירוע, וכדומה). תאר את שני הקטעים, והסבר מדוע הם חשובים בעיניך. בתשובתך התייחס לתרומה של קטעים אלה לעלילה, להתפתחות הדמויות, ועוד.

פרק חמישי – שיר שלא זלמוז

פרק זה הוא חובב – ענה על שאלה 30 (10 נקודות).

30. קרא את השיר שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.

ב"ח / נתן זך

הצפור הקטנה על האנטנה שממול
 מסתדרת לקראת בקר
 קצת מתאפרת, קצת מתנערת, מתפדררת,
 פורשת את הנוצות, מנקרת טוק טוק טוק
 מסדרת, מישרת ושוב פורעת, מטלטלת
 את גופה הזעיר ברוח, הפל בלי ראי,
 מכינה עצמה ליום חדש. מה יביא
 בבקניו, בבנפיה? כבר סדרה לעצמה קו,
 האם היא חושבת על בן זוג, מתכננת,
 מתכוננת, מי ידע. אבל הפח הזה לחיים
 מובנים מאליהם, הרפוז, הפננה. מי יתן
 והיה גם חלקיק זעיר בגדל הנוצה
 ששמטה זה עתה, נופל בחלקי.

א. תאר את המאפיינים של הציפור בעיני הדובר, והסבר מהו הפח שהדובר מייחס לה.

(6 נקודות)

ב. הסבר את המשמעות של צירוף המילים "הפל בלי ראי" בהקשר של השיר.

(4 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
 אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך